

Dönem : 3
Toplantı : 1

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 232

Türkiye'de mukim şahısların ticari borçlarına mütaallik Anlaşma ile Türkiye'de mukim şahısların ticari borçları hakkındaki Anlaşmanın muvakkat tatbikine mütaallik Protokolün onaylanması hakkındaki 3 Eylül 1961 tarihli ve 362 sayılı Kanuna bir madde eklenmesine dair kanun tasarısı ve Ticaret ve Dışişleri komisyonları raporları (1/341)

T. C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi

Sayı : 71 - 1041/3858

26 . 5 . 1970

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Dışişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 9 . 5 . 1970 tarihinde kararlaştırılan «Türkiye'de mukim şahısların ticari borçlarına mütaallik Anlaşma ile Türkiye'de mukim şahısların ticari borçları hakkındaki Anlaşmanın muvakkat tatbikine mütaallik protokolün onaylanması hakkındaki 3 Eylül 1961 tarihli ve 362 sayılı Kanuna bir madde eklenmesine dair kanun tasarısı» ile gerekçesi ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını rica ederim.

Süleyman Demirel
Başbakan

Türkiye'de mukim şahısların ticari borçlarına mütaallik Anlaşma ile Türkiye'de mukim şahısların ticari borçları hakkındaki Anlaşmanın muvakkat tatbikine mütaallik protokolün onaylanması hakkındaki 3 Eylül 1961 tarihli ve 362 sayılı Kanuna bir madde eklenmesine dair kanun tasarısı

GENEL GEREKÇE

Halen iktisadi işbirliği ve gelişme teşkilâtı tarafından istihlâf olunan Avrupa iktisadi işbirliği teşkilâtı konseyinin 1958 yılında memleketimizin karşılaştığı dış tediye bilançosu sıkıntıları ve döviz transferlerimizdeki güçlükler konusunda, Hükümetimizin o zaman uygulamaya karar verdiği iktisadi istikrar tedbirlerini dikkate alarak söz konusu sıkıntı ve güçlükleri gidermek üzere memleketimize yapılan iktisadi yardımların artırılması ve Türkiye'de mukim şahısların adı geçen teşkilât üyesi Devletler ülkelerinde mukim şahıslara olan borçlarının tesviyesinin yeni bir hal şekline bağlanması gerektiğine dair 29 Temmuz 1958 tarihinde aldığı karara istinaden, Türkiye ile Federal Almanya, Avusturya, Belçika, Danimarka, Fransa, İtalya, Lüksemburg, Norveç, Hollanda, Portekiz, Birleşik Krallık, İsveç ve İsviçre arasında 11 Mayıs 1959 günü Paris'te Türkiye'de mukim şahısların ticari borçlarına mütaallik Anlaşma imzalanmış ve aynı tarihte imzalanan bir protokol ile de sözü edilen anlaşmanın onaylanma ve yürürlüğe girme işlemleri tekemmül edinceye kadar geçici olarak imza tarihinden itibaren yürürlüğe konulması kararlaştırılmıştı. İşbu anlaşmanın hazırlandığı konferansa katılan Amerika Birleşik Devletleri ile de, bu Devlet Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilâtı üyesi olmadığı için, 11 Mayıs 1959 ve 5 Haziran 1959 tarihlerin-

de teati olunan iki mektup ile bu konuda aynı esasların uygulanması sağlanmıştı. Adıgeçen anlaşmanın Âkid Tarafları ile Türkiye arasında, ayrıca, aynı anlaşmada öngörüldüğü üzere, anlaşmanın tatbikat teferruatına dair ikili anlaşmalar da akdolanmıştı. Bu anlaşma, protokol, mektup teatileri ve ikili anlaşmalar 3 Eylül 1961 tarihli ve 362 sayılı Kanunla ve 3 Eylül 1961 tarihli ve 363 sayılı Kanunla onaylanmıştı.

Ayrıca, aynı Anlaşma, Protokol, Mektup Teatileri ve İkili Anlaşmalar uyarınca belli konularda lüzumlu görülen tedbirlerin alınması zımında nota veya mektup teatileri yapılmış olup, bu nota ve mektuplarda öngörülen tedbirler, işbu Anlaşma, Protokol, Mektup Teatileri ve İkili Anlaşmaların icabı olarak, Tarafların karşılıklı rızası ile uygulanmıştır.

Yukarıda adı geçen Anlaşma ile Türkiye'de mukim şahısların Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilâtı üyesi devletler ve Amerika Birleşik Devletleri ülkelerinde mukim şahıslara borçlarının tesviyesi bakımından derpiş ettiği hâl şekli, alacaklıların «tahkimi» diğer bir deyimle «Konsolidasyonu» dur.

«Konsolidasyon», alacaklıların tediye vâdelerini zaman içinde yayarak uzatmak suretiyle alacaklıların ödenmesini sağlama bağlamak demektir. Bundan maksat, hem borçlu tarafa borcunu ödeme imkânı yaratarak itibarını koruma yolunu açmak, hem de alacaklıları alacaklarının hiçbir zaman tediye edilmemesi durumunda kalmaktan kurtarmaktır. Borçlu ve alacaklıların menfaatleri bu noktada birleşince, konsolidasyon tedbiri, alacağın özünü ortadan kaldırmamakla beraber, tediye vâdelerini (uzatma suretiyle) değiştiren yeni bir statü yaratılması anlamına gelir. Pek tabiidir ki bizatihi bu statünün Taraflar arasında kararlaştırılması vâkısı, yeni alacak veya tazminat taleplerinin yapılmasına imkân vermez. Zira, bu gibi talepler, borçlu tarafın tediye güçlüklerini azaltma maksadiyle bağdaştırılamaz. Konsolidasyona gidilince, alacaklıların tediyevelki vâde uzamalarından ötürü dışarı olabilecekleri zararların karşılanması, bu mülâhazayla, ancak Konsolidasyona gidilmesine dair mutabakat ile derpiş edilen tedbirlerden öteye gidemez.

Bütün bu hususların, konsolidasyon kavramının özünde ve tarifinde mündemiç olduğu şüphesizdir. Nitekim, 11 Mayıs 1959 tarihli Anlaşmanın 10 ncu maddesinde de, konsolidasyon tedbirinden mütevellit transfer gecikmelerinden ötürü gecikme faizleri derpiş edilmiş olup, ödemelerin zaman içinde yayılmasından dolayı tazminat veya sair bir ad altında başkaca hiçbir ödeme öngörülmemiştir.

Yukarıda yazılı Anlaşma, protokol, mektup teatileri, ikili anlaşmalar ve ekleri ile bunların uygulanmasına mütaallik olarak Âkid Taraflar arasında nota veya mektup teatisi suretiyle kararlaştırılmış tedbirler bakımından, «Tedyede gecikme» den maksadın, borçlunun borç miktarını transfer edilmek üzere yetkili bankalara yatırmasındaki gecikme olmayıp, yatırılan meblâğın döviz olarak transferinde vukubulan gecikme olduğu, bu vesile ile tasrih olunur.

Şu hususu da önemle belirtmek gerekir ki, söz konusu Anlaşma, protokol, mektup teatileri, ikili anlaşmalar ve ekleri ile bunların uygulanmasına mütaallik mektup ve nota teatileri, yapıldıkları tarihte mer'i olan Anayasa kuralları gereğince onaylanmış oldukları ahvalde kanun kuvveti kazanmalarına rağmen, teknik anlamda «kanun» sayılamazlar; zira, bunlar, sadece Türk devletinin yasama organının tek tarafı iradesi ile değil, borçlu şahısların ülkesinde mukim olduğu Türkiye Cumhuriyetinin rızası ile alacaklı şahısların ülkelerinde mukim bulunduğu diğer Âkid Tarafların rızalarının milletlerarası hukuk plânında birleşmesiyle meydana gelen müşterek irade ile vaz'olunmuşlardır. Bu itibarla, söz konusu Anlaşma, protokol, mektup teatileri, ikili anlaşmalar ve ekleri ile bunların uygulanmasına dair teati olunan nota ve mektuplarda yer alan tedbirlerin tatbikini, Türkiye'de mukim borçlu şahıs ile diğer Âkid Tarafların ülkelerinden birinde mukim alacaklı şahıs arasındaki mukavelede yer almış olabilecek «önceden belli olmayan haller» (imprévision) hükmünün Türk mevzuatının değiştirildiği gerekçesiyle uygulanmasını gerektirir mahiyette saymak mümkün olamaz; zira, «Türk mevzuatının değiştirilmesi» den bu mukavelelerde anlaşılan mâna, bu mevzuatı vaz'etmekle yetkili Türk kamu organı ve mercilerinin tek tarafı tasarruflarıyla yapılan millî mevzuat tadillerinden ibarettir.

Kaldı ki, gerek borçlu, gerek alacaklı şahısların ülkelerinde de mukim buldukları devletlerin rızasıyla akdedilmiş bulunan bir milletlerarası anlaşmanın alacakların tediyeye vâdelerinin uzatılmasına mütaallik âmir hükümlerin, bu milletlerarası anlaşmanın yürürlüğe girmesinden önce akdedilmiş borçlu ve alacaklı şahıslar arasındaki mukaveleler hükümlerini ortadan kaldırdığı şüphesizdir. Bu husus, hukuk kaideleri hiyerarşisinin tabii bir sonucudur.

Yukarda izah olunan hususların mezkûr Anlaşma, protokol, mektup teatileri, ikili anlaşmalar ve ekleri ile bunların uygulanmasına dair nota ve mektup teatilerinde yer alan tedbirlerin lâfzında ve ruhunda açıkça mündemiç olmasına rağmen, bâzı hallerde bu milletlerarası hukuk kurallarını ve tedbirlerini ihlâl eden tatbikata raslanmaktadır. Bu tarz tatbikatin, Devletimizin egemenlik hukuku ile bağdaşması mümkün olmadığı gibi, iktisadi menfaatlerimizin her türlü iyi niyet ve hakkaniyet kıstasları dışında zedelenmesine yol açacağı da muhakkaktır.

İşbu kanun tasarısı, bu mahzurları önlemek için sevk edilmiş olup, hiçbir ihdası veya tefsiri yeni hüküm getirmemekte ve söz konusu Anlaşma, protokol, mektup teatileri, ikili anlaşmalar ve ekleri ile bunların uygulanmasına dair teati olunan mektup ve notalardaki kaide ve tedbirleri aynen ve teyiden bir defa daha izhar etmekle yetinmektedir.

Madde gerekçeleri

Madde 1. — İşbu kanun tasarısı ile aynen ve teyiden izhar olunan hükümler, esasen, 3 Eylül 1961 tarihli ve 362 sayılı Kanunla onaylanan protokol gereğince 11 Mayıs 1959 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. Bu itibarla, aynı hususun teyiden tekrar izharına mütaallik kanun hükmünün mezkûr 362 sayılı Kanuna bir madde olarak eklenmesi, meselenin mahiyetine en uygun düşen tedvin tarzı olarak mütalâa edilmiştir.

Madde 2. — 1 nei madde münderiç ek madde ile aynen ve teyiden izhar edilen hüküm bir milletlerarası anlaşma ile 11 Mayıs 1959 gününden başlayarak yürürlüğe girdiğine göre, bu hususu teyidedici kanun hükmünün de aynı tarihten başlayarak geçerli olduğu, bu maddede belirtilmiştir. Filhakika, bu madde, bir makale şümül hükmü tesis etmekte olmayıp, belli bir hükmün geçmiş bir tarihten başlayarak esasen uygulanmakta olduğunu teyid etmekle iktifa etmektedir.

Madde 3. — Bu madde, yürütmeye dairdir.

Ticaret Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Ticaret Komisyonu
Esas No. : 1/341
Karar No. : 32

15 . 6 . 1970

Yüksek Başkanlığa

Türkiye'de mukim şahısların ticari borçlarına mütaallik anlaşma ile Türkiye'de mukim şahısların ticari borçları hakkındaki anlaşmanın muvakkat tatbikine mütaallik protokolün onaylanması hakkındaki 3 Eylül 1961 tarihli ve 362 sayılı Kanuna bir madde eklenmesine dair kanun tasarısı, ilgili bakanlık temsilcilerinin iştirakiyle Komisyonumuzda tetkik ve müzakere edildi.

Gerek tasarımın gerekçesinde arz ve izah olunan hususlar ve gerekse temsilcilerin verdikleri mütemmin malûmatı yerinde mütalâa eden Komisyonumuz tasarımı aynen ve mevcudun ittifakiyle kabul edilmiştir.

Havalesi gereğince Dışişleri Komisyonuna tevdi buyurulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan Balıkesir <i>İ. Aytaç</i>	Sözcü Bursa <i>K. Önadım</i>	Kâtip Sakarya <i>Y. Bir</i>	Balıkesir <i>K. Erdem</i>
Erzincan <i>N. Yıldırım</i>	İstanbul <i>M. K. Özeke</i>	Maraş <i>V. Kadroğlu</i>	Ordu A. Topaloğlu İmzada bulunamadı

Dışişleri Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Dışişleri Komisyonu
Esas No. : 1/341
Karar No. : 19

22 . 7 . 1970

Yüksek Başkanlığa

Türkiye'de mukim şahısların ticari borçlarına mütaallik Anlaşma ile Türkiye'de mukim şahısların ticari borçları hakkındaki Anlaşmanın muvakkat tatbikine mütaallik protokolün onaylanması hakkındaki 3 Eylül 1961 tarihli ve 362 sayılı Kanuna bir madde eklenmesine dair kanun tasarısı, ilgili Bakanlık temsilcilerinin huzuru ile Komisyonumuzda tetkik ve müzakere edildi.

Tasarının gerekçesinde arz ve izah edilen hususlara ilâveten Hükümet temsilcilerinin vermiş oldukları mütemmim izahatı yerinde bulan Komisyonumuz, kanun tasarısını prensip bakımından kabul ederek, maddelerin müzakeresine geçilmesine karar vermiştir.

Maddeler üzerinde yapılan etraflı görüşmeler sonunda, tasarı ile sevk edilen madde metinlerinin tatbikatta ihtiyacı karşılayacak nitelikte hazırlandığını kabul eden Komisyonumuz, tasarının aynen kabulüne karar vermiştir.

Genel Kurulun tasviplerine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa saygıyla sunulur.

Dışişleri Komisyonu

Başkanı Manisa <i>E. Akça</i>	Sözcü İzmir <i>Ş. Osma</i>	Adana Çekimser <i>A. R. Güllü</i>	İstanbul <i>N. Eroğan</i>
İstanbul <i>S. Orkunt</i>	İstanbul <i>N. İ. Tokgöz</i>	İstanbul Söz hakkım saklıdır <i>R. Ülker</i>	İstanbul <i>M. Yardımcı</i>
Muş <i>N. Ağaoğlu</i>	Zonguldak <i>C. Karakaş</i>	Trabzon <i>M. A. Oksal</i>	

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Türkiye’de Mukim şahısların ticari borçlarına mütaallik Anlaşma ile Türkiye’de Mukim şahısların ticari borçları hakkındaki Anlaşmanın muvakkat tatbikine mütaallik Protokolün onaylanması hakkındaki 3 Eylül 1961 tarihli ve 362 sayılı Kanuna bir madde eklenmesine dair kanun tasarısı

MADDE 1. — Türkiye’de Mukim şahısların ticari borçlarına mütaallik Anlaşma ile Türkiye’de Mukim şahısların ticari borçları hakkındaki Anlaşmanın muvakkat tatbikine mütaallik Protokolün onaylanması hakkındaki 3 Eylül 1961 tarihli ve 362 sayılı Kanuna aşağıdaki madde eklenmiştir:

«EK MADDE — 3 Eylül 1961 tarihli ve 362 sayılı Kanunla onaylanmış bulunan Türkiye’de Mukim şahısların ticari borçlarına mütaallik 11 Mayıs 1959 tarihli Anlaşma ve işbu Anlaşmanın muvakkat tatbikine mütaallik 11 Mayıs 1959 tarihli Protokol ve aynı Anlaşma uyarınca Türkiye Cumhuriyeti ile Federal Almanya, Fransa, Portekiz, Lüksemburg, Norveç, Avusturya, İsveç, İtalya, İsviçre, Danimarka, Belçika ve Holânda ile akdedilen İkili Anlaşmalar ve Türkiye’de Mukim şahısların ticari borçları hakkındaki Anlaşmanın Amerika Birleşik Devletlerindeki alacaklılara tatbikini teminen Amerika Birleşik Devletleri ile teati olunan iki mektup ve zikri geçen Anlaşma, Protokol, İkili Anlaşma ve mektupların bileümle ekleri ile aynı Anlaşma, Protokol, İkili Anlaşma ve mektuplar uyarınca Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile yukarda adı geçen Devletler Hükümetleri arasında kararlaştırılan hususlara dair teati olunan mektup ve notalar hükümleri gereğince, alacakları «ödemeleri zaman içinde yayma plânı» na bağlanmış alacaklılar tarafından, aynı Anlaşmanın 10 nu maddesi ile öngörülen faizlerden başka, alacaklarının mezkûr «ödemeleri zaman içinde yayma plânı» na bağlanmış olmasından ötürü tazminat, faiz ve sair bir nam altında tediye talebinde bulunulamaz ve bunlara başkaca hiçbir şekilde tediye ve döviz transferi yapılamaz.»

MADDE 2. — Bu kanun, 11 Mayıs 1959 tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

9 . 5 . 1970

Başbakan <i>S. Demirel</i>	Devlet Bakanı <i>R. Sezgin</i>	Devlet Bakanı <i>H. Atabeyli</i>	Devlet Bakanı <i>T. Bilgin</i>
Adalet Bakanı <i>Y. Z. Önder</i>	Millî Savunma Bakanı <i>A. Topaloğlu</i>	İçişleri Bakanı <i>H. Menteşeoğlu</i>	Dışişleri Bakanı <i>İ. S. Çağlayangül</i>
Maliye Bakanı <i>M. Erez</i>	Millî Eğitim Bakanı <i>O. Oğuz</i>	Bayındırlık Bakanı <i>T. Gülez</i>	Ticaret Bakanı <i>G. Titrek</i>
Sağ. ve Sos. Y. Bakanı <i>V. Â. Özkan</i>	Güm. ve Tekel Bakanı <i>A. İ. Birincioğlu</i>	Tarım Bakanı <i>İ. Ertem</i>	Ulaştırma Bakanı <i>N. Menteşe</i>
Çalışma Bakanı <i>S. Öztürk</i>	Sanayi Bakanı <i>S. Kılıç</i>	En. ve Ta. Kay. Bakanı <i>S. O. Avca</i>	Turizm ve Ta. Bakanı <i>N. Cevheri</i>
İmar ve İskân Bakanı <i>H. Nakipoğlu</i>	Köy İşleri Bakanı <i>T. Kapanlı</i>	Orman Bakanı <i>H. Özalp</i>	Gençlik ve Spor Bakanı <i>İ. Sezgin</i>

